

SON TANIKLARIN ANLATIMIYLA MÜBADELENİN İLK YILLARINDA
SAMSUN DEREÇİK'TE SOSYAL VE EKONOMİK YAŞAM

ÖZET

Yunanistan Drama Karacaköy'den Samsun Merkez Derecik Köyüne getirilen Mübadillerin 1924-1930 yılları arasında nerelere yerleştirildiği, sosyal ve ekonomik yaşantıları, çevreyle uyum sorunları ve Samsun'a sosyal ve ekonomik katkılarının neler olduğunu yaşlılarla görüşerek araştırılmıştır.

Mübadiller, Derecik'e geldiklerinde köyde bulunan evlerin tamamına yakınına tahrip edilmiş halde bulmuşlardı. Konut yetersizliğinden ve olanlarında oturmaya müsait olmadığından sacdan yapılan barakalar ve kulübelerde yaşadıkları, üretici konuma geldikten sonra da kendilerine evler yaptıkları anlaşılmıştır. Mübadele öncesinde Drama Karacaköy'de geniş arazilerin olduğu Derecikte ise küçük tarlalarda tarımla uğraşmak zorunda kaldıkları tespit edildi. Üretici duruma geldiklerinde komşu köylerden parayla tarla aldıkları, bazılarının da icar yoluyla üretimlerini artırdıkları, genelde tütün tarımı yaparak Samsun ekonomisine katkı sağladıkları görülmüştür.

ANAHTAR KELİMELELER

Mübadele, Samsun, Derecik Köyü

“WITH THE EXPRESSIONS OF LAST WITNESSES”

Social and Economic Life in Derecik/ Samsun At The Early Years Of Population Exchange

ABSTRACT

In this research, following questions will be answered by the interviews with the elderly.

- Where were the exchanged people brought from Drama/ Greek to Samsun / Derecik settled?
- How were their social and economic life?
- What were their adaptation problems?
- What were their social and economic contribution to Samsun?

Exchanged people found most of houses destroyed when they came to Derecik. Due to the housing shortage, they stayed in sheds made of sheet metal and cottages. After they started to produce, they built their own houses. It is ascertained that there were wide lands in Drama before the population exchange and they had to be engaged in farming on small fields in Derecik. After being producers, it is considered that they bought fields from neighbour villages and some of them increased their productions by rent. They generally made the cultivation of tobacco and contributed to Samsun economy.

*Tuncay ERARSLAN, Sosyal Bilgiler Öğretmeni

** Osman ÇOLAK, Tarih Öğretmeni

*** Dursun SAĞDIŞ, Tarih Öğretmeni

GİRİŞ

Bir yerde doğumlardan ve ölümlerden sonra nüfus değişiminde en önemli rol oynayan faktör göçlerdir. Basit bir ifade ile iki nokta arasında nüfus hareketleri olarak adlandırılan göç konusu iç ve dış göçler, gönüllü ve zorunlu göçler, geçici veya sürekli göçler gibi ayrı ayrı başlıklar altında değerlendirilebilir.(Yılmaz, 2006)

Kişilerin daha iyi şartlarda yaşamak amacıyla meskûn oldukları yeri terk ederek başka bir yerleşim birimine gitmek suretiyle meydana getirdikleri yer değiştirme hareketine göç denir(İpek, 2000). Göç hareketini gerçekleştiren kişiye göçmen denmektedir.

Türk tarihinde yaşanan göçlerden bir kısmı da mübadele kelimesiyle karşılanmaktadır. Mübadele iki kişi arasında bir şeyin diğer bir şey ile değiştirilmesi, değiş-tokuş ve trampa anlamlarına gelmektedir. Mübadil ise mübadele olunmuş demektir. Göç terminolojisi açısından mübadele genellikle iki devlet arasında sözleşmelere bağlı olarak yapılan göçlere denir(İpek, 2000).

Osmanlı Devleti, 1353 yılında Rumeli'ye geçtikten sonra Balkanlar'da hızla ilerlemeye başladı. Edirne'nin fethinden sonra Balkanlar'da ilerlemek adına çok önemler mesafeler alınmıştır. Orhan Bey döneminde Rumeli'ye geçen Osmanlı kuvvetleri, takip eden yıllarda Balkanlar'ın büyük bir bölümünü ele geçirdiler. Balkanlar'da kalıcı olabilmek sadece askeri kuvvetlerle mümkün değildi. Buralarda kalıcı olabilmek ve oraların elde tutulmasını kolaylaştırmak için Anadolu'dan Türkmenleri Balkanlar'a göç ettirilmiştir. Araştırma konusu olan Selanik ve Drama bölgesine Konya ve Karaman yöresinden Türkmenler yerleştirilmiştir. Buraya göç eden Türkmenler yerleştikleri 14. yüzyılın başlarından 19.yüzyıl ortalarına kadar kendilerine vatan bildikleri bu topraklarda huzur içinde yaşadılar. Osmanlı hakimiyeti altında uzun süre huzur içinde yaşayan Balkanlar, Fransız İhtilali'nin getirdiği milliyetçilik akımının etkisiyle çalkalanmaya başladı. Büyük devletlerin kışkırtmaları ve milliyetçilik akımlarının etkisiyle Balkan uluslarının kendi geleceklerini kendilerinin tayin etme isteği dolayısıyla ayaklanmaya başladılar. Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanma hareketine girişen bu milletlerin büyük devletlerin de destekleriyle bağımsızlığını kazanması ile bahsedilen topraklarda bulunan Müslüman Türkler çok zor durumda kaldılar. Birçok Müslüman Türk, bu ağır şartları aşamamak için Anadolu'ya göç etmek zorunda kaldı.

1.Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ardından Anadolu'yu işgal eden itilaf devletleri Anadolu'da bulunan azınlıklarla iş birliğine giderek onları ayaklandırdılar. Milli mücadele yıllarında Türk milletini en fazla uğraştıran ayaklanmalardan biri de Samsun ve yöresinde ortaya çıkan Pontus Rum Ayaklanması olmuştur. İtilaf Devletlerinden aldıkları destekle büyük bir isyan çıkararak ayrılıkçı hareketlere ortam hazırladılar. Güzel vatanımızın kuzey taraflarında düşmanlara karşı bir cephe açılmadı fakat Pontus Rum Ayaklanması'na karşı Merkez Ordusu'nun büyük çabaları ile ayaklanma bastırılmıştır.

Mudanya Ateşkes Antlaşması ile Kurtuluş Savaşı'nın silahlı mücadelesini başarı ile bitiren Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti kalıcı bir barış sağlamak ve dünya devletleri arasında saygın yerini almak için Lozan'a gitti.

İsviçre'nin Lozan kentinde yapılan Lozan Konferansı'nda Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan 30 Ocak 1923 tarihli sözleşme ve protokole göre "İstanbul ve Batı Trakya hariç Türkiye'deki Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler" zorunlu göçe tabi tutuldu. Karşılıklı nüfus değişimi anlamına gelen Mübadele sonucunda Türkiye'ye 500.000 'e yakın Türk Yunanistan'dan zorunlu göç etmek zorunda kaldı. Bu mübadele sırasında Yunanistan'dan göç

eden Müslüman Türklerin 22.668 kadarı Samsun'a getirilmiş Samsun merkez ve ilçelerine yerleştirilmiştir(Topal,2008).

Derecik Köyü'ne Gelen Mübadiller Nerelere Yerleştirildi?

Samsun İli İlkadım İlçesine bağlı olan Derecik Mahallesi, Samsun merkezine 7-8 km mesafededir. Ankara yönüne giderken Samsun'un kuzeybatı tarafında kalmaktadır. 1924 öncesinde Rumların yaşadığı bir köy olan Derecik, 1924 yılında daha önce imzalanan Mübadele Sözleşmesi (30 Ocak 1923) sonucu şimdi Yunanistan'da kalan Drama Kasabası'nın Karacaköyü'nden gelen mübadillere yerleşim yeri oldu. 1995 yılında komşu köy olan Kıran'la birleşerek Yeşilkent Belediyesi'ni oluşturan Derecik, 2008 yılında yeni kurulan İlkadım ilçesine ve dolayısıyla İlkadım Belediyesi'ne bağlı bir mahalle haline geldi. Derecik Mahallesi'ne 1924 yılında 79 haneye 287 kişi iskân edildi(İpek,2000).

Yerleşim alanlarına taşınan göçmenler için hayati önemi olan konu, kuşkusuz, ailece başlarını sokacakları bir dam altına girmeleriydi. Kış aylarının dondurucu soğuğu, bu konuda bir ihmal gösterilmesinin ciddi sıkıntılar yaratabileceğini göstermekteydi(Arı,2000).

Bu dönemde savaşlar ve zorunlu göçler sonucu büyük yıkım yaşayan insanların en önemli sorunu başların sokacakları ev idi.

Kurtuluş Savaşı'nı başarı ile tamamlayan Türk milletinin bu başarısı sonucunda ülkemizi terk eden Rumların evlerine duyulan ihtiyaç, hem de onlara duyulan hasımlığın sonucunda ele geçirildi. Ele geçirilen evler kimi yerde konut olarak kullanılırken kimi yerde de evlerin malzemeleri (ağaç, tuğla, kiremit, pencere, kapı vs.) etraftaki köylüler tarafından alınarak kendi yaşadıkları yerlere götürüldü. Mübadele ile Yunanistan'dan gelen Türklerden böyle yerleşim yerlerine yerleşenler vardı.

Herhangi bir eve, mübadele göçmeni yerleştirilmeden önce, fuzuli işgalden arındırılan ev, büyük bir olasılıkla evi boşaltan kişi ya da kişilerce tahrip ediliyordu. Samsun ve çevresinin Pontus çetelerinin yıkımına uğraması ve bu çetelerin Merkez Ordusu tarafından ortadan kaldırılması sırasında da bu yıkımın sürmesi nedeniyle özellikle kırsal yörelerde ev bulma imkânı kalmamıştı(Arı,2000).

Yine Samsun ve çevresine yerleştirilecek mübadillerin işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla baraka yapımında kullanılacak malzeme gönderilmiştir. Samsun'a ayak basan mübadiller karantinaya alındıktan sonra iskân mahallerine gönderiliyordu. Samsun'da mübadilleri büyük bir konut sorunu bekliyordu. Mübadele Sözleşmesi gereği Rumların Samsun'u terk etmeleri üzerine Rumlar'dan kalan taşınmazları büyük çapta yağmalanıyordu (Sarısakal, 2007).

Samsun vilayeti yetiştirdiği tütünler ile meşhur olmuştu. Birinci derecede tütün yetiştirilen Samsun ve Bafra gibi yerlerde beş kişilik bir aileye en az 12, en çok 15 dönümlük toprak veriliyordu. Göçmenlerin yerleştirildikleri tarım toprakları yönünden iklim koşulları, yöreye uygun tarım türleri ve ürün çeşitleri gibi konulara genel yaklaşıldı. Bu nedenle göçmenler birçok yönden geride bıraktıkları mallara eş değer yeni mallara sahip olamadılar (Arı,2000).

Derecik köyünde, mübadillerin barınma ihtiyaçlarını temin için 31 aile adına 21 baraka kurulurken 22 aileye iktisadihane dağıtıldı.16 aile ise meskenlerini kendileri inşa etti. Bunlara Köy İhtiyar Heyeti tarafından 1924 yılında 996 dönüm bir evlek hububat ve 294 dönüm tütün arazisi dağıtılmıştır (İpek,2000).

Her aileye tohumluk için 75, çift hayvanları için 100 ve tarım araç gereci için 50 liraya kadar para verilmesi kararlaştırılmıştı. Bu yardımdan yararlanabilenler yalnızca yoksul göçmenlerdi(Arı,2000).

“Karayoluyla Dramaya geldik. Oradan İstanbul’a trenle geldik. Sirkeciye Misafirhanede kaldık. İskânımız İzmir’e imiş. Karacaköy’e gelen Rumlar Samsun’da iyi tütün yetiştirildiğini söylediler. Bizim yaşlılar tütün kokusunu alınca iskânımızı Samsun’a naklettiler. İstanbul’dan gemiyle 8 günde Samsun’a geldik. Tütün ambarlarının orda 1 ay misafirhanede kaldık.”(5) “Derecik köyüne geldik. Köye geldiğimizde taş üstünde taş bulamadık. İlk olarak yağma edilen kapatılan su kuyularını ve çeşmeyi bulduk. İlk olarak kilimlerle çadır yapıp içine yerleştik. Sonra devletin verdiği barakalara yerleşmiştik. Hepimiz geri döneceğimizi düşünerek ev yapmayı düşünmedik. Devletin bizi yerleştirdiği yerden çıkarmadığını görünce evler yapmaya başladık. İki katlı evler yapıp alt katı hayvanların kalması, üst katı da kendilerinin yerleştikleri verdi. Yerleştirilen mübadillerden nüfus başına 4 dönüm arazi verdiler” (2),(4).

“Derecik’e Mayıs ayında geldik. Araziyi komşu köyler ekin ekmişlerdi. Biz tütün ekim mevsimini kaçırmıştık. Ekinleri biçtik, amele olarak çalıştık. Buğday alıp, tohumluk ayırdık. Köylüler Merzifon’dan inek, öküz, merkep aldı. Sonradan köy namına Emin Efendiye demir tekerlekli bir traktör verildi. Şimdi o traktör Ziraat Fakültesinin önünde duruyor. Çok gençlerimiz 18-20 yaşlarında öldüler”(5) Bu ilk dönemde mübadiller arasında iklim değişikliği, sıtma, tifüs, zatürre gibi hastalıklardan hayatlarını kaybedenler oluyordu.

“Drama’dan Keşan’a geldik ve burada 4 sene kaldık. Ardından Samsun’a geldikten sonra devlet bizi hayvancılıkla uğraştığımız için Karagöl Köyü’ne yerleştirdi. Burada da 4 sene kaldıktan sonra, Derecik Köyü’ne amcam Elmas Çavuş’un yanına geldik. Önce barakalara yerleştirildik. Köye geldiğimizde bir miktar arazi verdiler. Bu araziler yetmediği için kendi imkânlarımızla arazi satın aldık. Buradan Çandır Köyü’ne gelin gittim. Eşim vefat edince Derecik Köyü’ne kardeşimin yanına geri döndüm”(1).

“Babaannem ve Dedem Drama Karaca Köyü’nden çıkıp Selanik Limanı’ndan gemiye binip deniz yoluyla Samsun Limanı’na gelmişler. Birkaç köye uğradıktan sonra Derecik Köyü’ne yerleşmeye karar vermişler. Derecik köyüne geldiklerinde barınacak bir yer yokmuş. Hatta Derecik Köyü’ne yerleştikleri yerde Rumlar’dan kalma bir Çeşmenin mevcut olduğunu söylediler. Önce barakalarda kalmışlar. Zaman ilerledikçe memleketlerindeki evleri gibi evler inşa etmişler.”(4).

“Karacaköy’de tütün ekiyorduk. Orada tarlalarımız daha fazlaydı. Derecik’e geldiğimizde kişi başı 4 dönüm tarla verdiler. Biz hepimiz aynı köyden (Karaca Köyü) buraya geldik. Tütüncü olduğumuz için bu köye verdiler. Derecik’ten giden Rumların evleri yerliler tarafından yıkıldığı için biz çadırlarda kaldık. Tarlaları almışlar, ağaçları kesmişlerdi. Bize birer kulübe yapıp yiyecek, giyecek verdiler.”(4).

Derecik Köyü’ne gelen mübadillerin ilk yıllarda sosyal yaşantıları, ekonomik uğraşları ve geçim kaynakları nelerdir?

Kimi göçmenler, gerçekten kendi tarımsal uğraşlarını sürdürebilecekleri yerlere yerleştirildiler; ama başka olumsuz koşulların zorlamasıyla bunların önemli bir kısmının bir anda üretim yapabilecek düzeye gelmeleri pek gerçekleşmedi. Samsun’a yerleştirilen çok sayıda göçmen, tütüncüler arasından seçilmişti. Burası gerçekten tütün tarımı yapmaya uygun iklim ve toprak koşullarını taşıyan yörelerdi(Arı,2000).

“Dedem Köye geldiğinde ekili bir ürün yoktu. Karşı köylere yevmiye ile çalışmaya giderek paralar kazanmışlar. Bu paralarla yiyecek ürünlerin tohumlarını ve tütün tohumlarını alarak bunları ekmişler. Yetiştirdikleri ürünleri satarak parası ile geçinmeye çalışmışlar” (2) .

“Bir çuval mısıra dahi ihtiyaç duyuluyordu. Bunu temin etmek için trenle Çarşamba’ya gittikleri olurmuş.” (4)

Köyümüzde bütün giysiler kilimler, heybeler, torbalar, feraceler ve çamaşırlar her evin ‘düzen’inde ” dokunurdu. Kıyafetler i bazen devletin karne ile verdiği olurdu.”(2) , (4)

“Biz hepimiz aynı köyden (Karacaköyü) buraya geldik. Tütüncü olduğumuz için bizi bu köye verdiler. Onlar bizden tütüncülüğü öğrendiler.”(4)

“Samsun’a geldikten sonra devlet, Derecik’i yerleşim yeri olarak gösterdi ve nüfus başına dört dönüm yer verdi. Selanik’te tütüncülük ve hayvancılıkla uğraşıyorduk. Burada da aynı işi yaptık ve paralar kazanarak evler yaptık, yerler aldık” (1), (2),(3), (4).

Derecikte okul yoktu. Balaç’ta bölge okulu vardı. Yedi köyün çocuğu orada okurdu. Ben memlekette okumuştum. Eski harflerle, sonradan yeni harfleri öğrendim. Burada okula gitmedim. Derecik’te Molla (Mehmet Sipahi) denilen adam 16 sene muhtarlık yaptı. Millete imece yaptırıp taş taşıttı. Caminin yanına okul yaptırdı. Erzincan depremi olunca Balaç’taki okul yıkıldı. Çocuklar bizim köyde okumaya başladılar. Önce Kavak’tan bir öğretmen getirildi. Maaş verildi. Sonra köyümüzden Emin Dilaver Efendi Ladik’te üç ay eğitim alıp, öğretmen olarak okulda çalışmaya başladı. O zaman okul 3 yıld. Gece okulu da açılıp yaşlılara yeni harfler öğretildi.(5)

Samsun mıntıkası tütünleri dünyaca meşhurdu. En iyi tütünler Samsun civarındaki Çırakman, Devgeriş, Kelkaya, Aşağı Karaağaç, Ökse, Dereler, Badırlı, Tepecik ve Derecik köylerinde yetiştirilirdi(İpek,2000) .

Derecik Köyü’ne yerleştirilen mübadillerin çevre yerleşmelerle ilişkileri nasıldı?

Samsun’da yerlilerle mübadillerin arasında dostluk ve kardeşlik hisleri tesis etmek ve iskân işlerinde hükümetin çizdiği programın uygulanmasını kolaylaştırmak için Mübadiller Derneği kurulmuştu. Anadolu’ya gelen mübadillerin parasal yönden varlıklı olan bir göçmen, Türkiye’de yoksul bir duruma düşebilmişti. Özellikle mübadillere büyük çapta yerli halkın kullanmakta olduğu toprakların dağıtılması bu kıskançlığa ve geçimsizliklere neden olmuştu. Mübadillere ayrılan otlak ve sulara sahip çıkma, onların diktikleri ağaçları kesme ya da hayvanlara yedirme, tapulu topraklarını zorla sürme gibi kamu esenliğini ve güvenliğini bozucu davranışlar sık sık görülmüştü(Sarisakal,2007).

Göçmenlerin gelmesiyle birlikte ev konusunda yaşanan büyük boyutlu bunalımın terk edilmiş tarlalar, bağlar ve bahçeler yönünden de yaşandığı görülmekteydi. Bu malların önemli bir kısmı Maliye Vekâleti tarafından belli bir zaman kiraya verilmişti. Bu yolla büyük oranda malın korunması ve geliştirilmesi gerçekleştirildi. Çünkü bu dönemde doğal görülebilecek bir oç alma duygusuyla Rumlardan geriye kalan terk edilmiş taşınmazlar büyük çapta halkın saldırısına ve yıkımına uğradı. Pek çok yerde bağların bozulduğunu, bahçelerin yakıldığını, tarlalardaki ürünün yok edildiğini görmek mümkündü(Arı,2000).

Aris’in Çiftliği’nin gerçek sahiplerinin Derecik mübadilleri olduğu, Parmaksızzade Hasan Efendi ve müştereklerinin yüksek fiyatla satmak için bu araziyi aldıkları, bu olayın ardından köy halkının müracaatı üzerine tetkikat yapıldığı ve sonucunda zikredilen kimselere tefvizinin usulsüz olduğu ortaya çıkmıştır. Arazinin sahiplerinin Derecik köyü sakinleri olduğu anlaşılmıştır (Sarisakal, 2007).

“Samsun’a geldiğimizde devlet Derecik Köyü yerleşim yeri olarak gösterildi; fakat köye gittiğimizde Rumlardan kalan evlerin etraftaki köylüler tarafından tümüyle tahrip edilerek oturulamaz hale getirildiğini gördük.”

“Rumlar terk etmeden önce Derecik köyünün sınırları Uzgur altı (askeriyenin üstü), Tepeöğü (Toybelen-Yibitaş arası), Taşköprü (Makro Alışveriş Merkezi’nin üstü), Kayadibi-Gerçeme, kuzeyde Beypınar’a kadar uzanıyordu. Bahsedilen bu sınırlar Rumlar gittikten sonra etraftaki köylüler tarafından geçilerek köyün toprakları daraltılmış ve böylece Derecik köyü arazileri küçülmüştür.”(4)

“Biz hepimiz aynı köyden (Karacaköy) buraya geldik. Tütüncü olduğumuz için bizi bu köye verdiler. Derecik’ten giden Rumların evleri yerliler tarafından yıkıldığı için biz çadırlarda kaldık. Tarlaları almışlar, ağaçları kesmişlerdi. Komşu köylerle aramızda bir sorun yaşanmadı. Onlar bizden tütüncülüğü öğrendiler.”(4)

“Köye geldiğimizde taş üstünde taş bulamadık.” Derecik’e geldiğimizde çevre köylerle bir sorun yaşamadık. (2)

Derecik Köyü’ne yerleştirilen mübadillerin Samsun şehrine sosyal ve ekonomik etkileri nelerdir?

Hastalık, kıtlık ve savaşlar nedeniyle Anadolu’nun nüfusu sürekli azalmaktaydı. 1923 ile 1927 arasında Türkiye’nin nüfusunun bir miktar arttığı görülmektedir. Bu artışın en büyük sebebi mübadele ile Anadolu’ya yapılan göçler teşkil etmektedir.(İpek, 2000). Diğer taraftan da Anadolu’da etnik nüfusun Türkler lehine artmasına neden olmuştur. Bu durumu Samsun ve İlçeleri ölçeğinde de görmek mümkündür.

Mübadele ile gelen Müslüman Türklerin Samsun kültürüne birçok alanda etkilerini tespit edebiliyoruz.

Düğünler üç gün üç gece sürerdi(Çarşamba, Perşembe, Cuma). Üç davul dokuz zurna olurdu. Bayraktar dayı kazan pilavını çok güzel yapardı.(5) Düğüne çağırma adetleri de farklıdır. Kız tarafı düğüne çağırırken bir dilim baklava üçe bölünüp ekmeğin üstüne konulup bütün köye dağıtılırdı. Erkek tarafı da düğüne çağırırken ekmeğin üstüne lokum koyarak çağırırdı. Düğünlerde hediye olarak koyun, kuzu gibi hayvanlar yollanırdı. Davullarla hediye hayvan verilen eve gidilir, hayvan oradan alınarak düğün evine getirilir.

Hatim merasimi yapılırdı. Hatim eden çocukların aileleri pilav ayran hazırlar. Camide merasimden sonra ikram ederlerdi. Cemaatte toplanan para ve hediyeler çocuklara dağıtılırdı. Bu programlar şimdi de devam etmektedir.

Derecik Köyü ölçeğinde düşündüğümüzde bütün giysiler kilimler, heybeler, torbalar, feraceler ve çamaşırlar her evin ‘düzen’inde ” dokunurdu. Derecik mübadilleri böylece üretime katkıda bulunmuş oldular.

Derecik mübadillerinde erkekler koparan adında kısa bir yelek giyerlerdi. Bu günlerde de Derecik’te kadınlar ruba kumaşından dokunan saya (ferace) ile gezmektedirler.

Türkiye ve Samsun’a göç ettirilen mübadillerin üretici olmaları konusunda büyük çaba sarf edilmiştir. Samsun’a ait 1927 istatistiklerine göre Samsun’a gelen göçmenlerin yerleştirilebilecekleri kuruluşlar Reji Tütün Fabrikası, Un Fabrikası, Ahali Matbaası, Canik Şekerleme Fabrikası, Şark Bakır Fabrikası, Aksi Sada Matbaası...vs. gibi birçok işletmeler gösterilmekteydi. Böylece mübadillerin işgücünden yararlanılmak istenmiştir. (İpek, 2000).

Samsun mıntıkası tütünleri dünyaca meşhurdu. En iyi tütünler Samsun civarındaki Çırakman, Devgeriş, Kelkaya, Aşağı Karaağaç, Ökse, Dereler, Badırlı, Tepecik ve Derecik

köylerinde yetiştirilirdi(İpek,2000) . Görüldüğü gibi Samsun vilayetinde en kaliteli tütünlerin yetiştirildiği yerlerden biri de Derecik Köyü'dür.

SONUÇ

Köye geldiklerinde tahrip edilmemiş ev bulamamışlardı. İlk olarak yağma edilen kapatılan su kuyularını ve çeşmeyi bulduk. İlk olarak kilimlerle çadır yapıp içine yerleştik. Sonra devletin verdiği barakalara yerleşmiştik. Hepimiz geri döneceğimizi düşünerek ev yapmayı düşünmedik. Devletin bizi yerleştirdiği yerden çıkarmadığını görünce evler yapmaya başladık. İki katlı evler yapıp alt katı hayvanların kalması, üst katı da kendilerinin yerleştikleri yerd. Yerleştirilen mübadillerden nüfus başına 4 dönüm arazi verdiler” (2),(4).

Köye geldiklerinde evleri tamamen tahrip edilmiş halde bulmuşlardır. Komşu köylerin bu yok etme duygusu hem öç almak istemesinden hem de o yıllarda eve duyulan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır.

Mübadillerin çeşitli sebeplerden dolayı önce kilimden yapılan çadırlarda sonra sac barakalarda, ardından da kulübelerde kaldıkları ve en sonunda da kendi imkânlarıyla evler yaptıkları anlaşılmıştır.

Drama Karacaköy'de geniş arazileri olduğu halde buraya -Derecik köyüne- geldiklerinde daha küçük arazilerle uğraşmak zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır.

Mübadile ile gelen yoksul ailelere ziraat yapabilmek için 50 ile 100 lira arasında para, nüfus başına 3-6 dönüm yer verilmiştir.

Çok az olan yerlerini zamanla satın alma yoluyla genişlettikleri ve üretici konuma geçtikleri tespit edilmiştir.

Derecik köyü arazilerinin Rumlar gittikten sonra sınırlarının civar köylüler tarafından geçilerek daraltıldığı anlaşılmıştır.

Mübadil Rumeli Türklerinin bilgi, tecrübe ve çalışkanlıkları sayesinde daha iyi ürün (tütün) alınmaya başlanmıştır.

Berberinde getirdikleri düğün, gelenek, kıyafet ve yemek gibi farklı kültür değerlerini Samsun'a kazandırdılar.

Kilimler, heybeler, torbalar, feraceler ve çamaşırları evlerinde dokumuşlar, Samsun üretim ekonomisine katkı sağlamışlardır.

Tarımın yanında hayvancılıkla da uğraşmışlardır.

KAYNAKLAR

1- Yayınlanmış Kaynaklar

Arı, Kemal,(2000), Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925), İstanbul.

İpek, Nedim, (2000), Mübadele ve Samsun, Ankara.

Kaya, Neslihan,(2006), Yeşilkent'in (Samsun) Beşeri ve Ekonomik Etüdü,(OMÜ Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.

Sarısakal, Baki,(2007),Belge ve Tanıklarla Samsun'da Mübadele, Samsun.

Topal, Coşkun, (2008), Cumhuriyetin İlk Yıllarında Samsun Ekonomisi, Samsun.

Vural, Havva, (2002), Mübadil Havva Vural ile yapılan 09.01.2002 tarihli röportaj, Tuncay Erarslan, Kardelen Gazetesi, Şubat 2007, sayfa 5, (4) , Samsun.

Yılmaz, Cevdet (2007), Geçmişten Geleceğe Samsun 2.Kitap, Samsun

2- Sözlü Görüşmeler

Birinci ve İkinci Kuşak Tanıklar

Altın, Nazlı, (2016), Mübadil Nazlı Altın'ın mübadele ile ilgili anlattıkları, (1), Samsun.

Çınar, Nazlı, (2016), Annesi mübadil Havva Vural'ın mübadele ile ilgili anlattıkları, (2), Samsun.

Ergin, Ahmet (2016), Babası mübadil Hüseyin Ergin'in mübadele ile ilgili anlattıkları, (3), Samsun.

Şen, Ayşe (2016), Büyük dedesi Mahmut Çakır'ın mübadele ile anlattıkları, (4), Samsun
Özcıracak, Hüseyin (22 Şubat 2006) Anıları, video kaydı(5).Samsun

EKLER

Ek 1: Derecik Köyü'ne yerleştirilen mübadillerin listesi.

Ek 2: Mübadele ile ilgili resimler

Ek 1:

Derecik Köyüne Yerleştirilen Mübadiller:

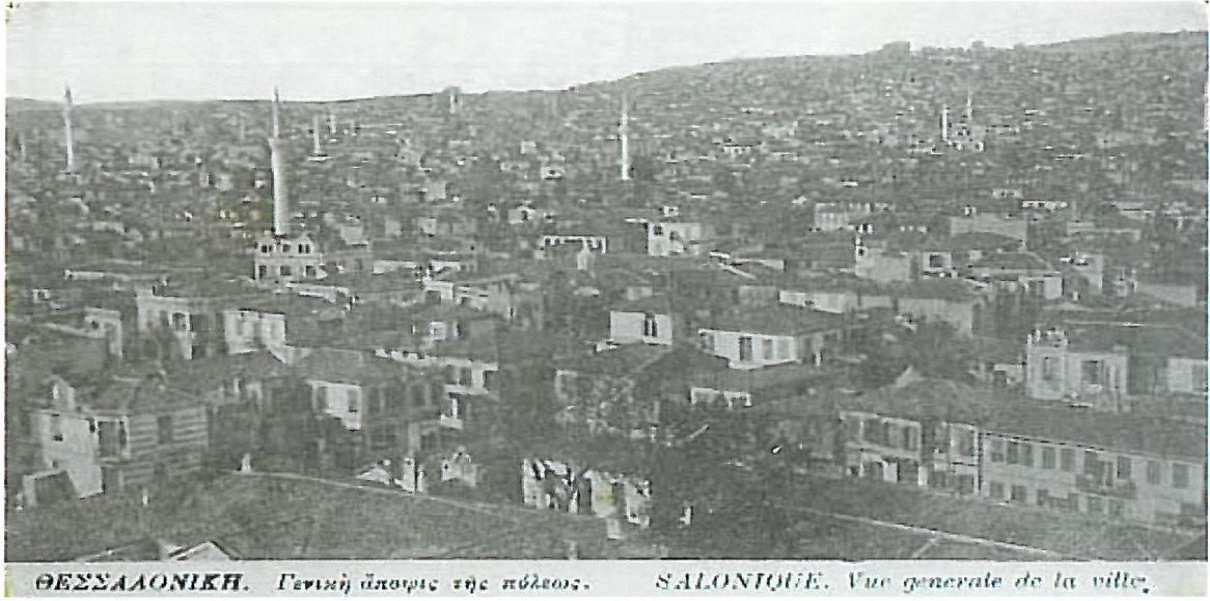
1. Ahmet Oğullarından Mahmut ve Zevcesi Fatma
2. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Durmuş Oğullarından Kenan Oğlu Mehmet ve Zevcesi Saliha, Kızı Esmâ, Biraderleri Hüseyin ve Süleyman, Hemşiresi Emine
3. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Muhari Hüseyin Oğullarından Salih Çavuş ve Zevcesi Cemile, Mahdumu Hasan, Kerimesi Hava
4. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mehmet Ağa Oğullarından Ahmet Oğlu Hüseyin ve Zevcesi Zeynep, Mahdumu Ahmet
5. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Molla Abdülkadir Oğullarından Mehmet Zevcesi Fatma, Mahdumu Mustafa
6. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Kırmacı Yaşar Oğullarından Kazım Zevceleri Hatice ve Fatma, Mahdumları Kadir, Kamil, Arif, Kerimeleri Zeynep ve Selver, Mahdumları Yaşar ve Ahmet
7. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Kipti Necip Oğlu Kadir, Biraderi Emin, Validesi Feyme
8. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hacı Mustafa Oğlu Kamil ve Zevcesi Hatice ve Nazife, Kerimeleri Fatma, Feride ve Hava, Mahdumları Kamil ve Şevket

9. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mehmet Ağa Oğlu Ahmet ve Zevcesi Ayşe, Oğlu İlyas, Mahdumu Hüseyin, Kerimesi Nefise
10. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Ömer Hasan Oğlu Nazif ve Zevcesi Hatice, Kerimesi Esmе ve Dudu
11. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır İsmail Oğlu Kazım ve Zevcesi Rukiye
12. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hacı Ahmet Oğlu Mehmet, Validesi Safiye, Hemşiresi Naşide
13. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Kalyoncu Mahmut Oğlu Mehmet ve Zevcesi Zenne, Mahdumu Sakin, Üvey Mahdumu Hasan, Kerimesi Kadire
14. Drama Karaca Kariyesi Mübadili İbrahim Oğlu Salih ve Zevcesi Hatice, Mahdumu Abdülkadir, Kerimeleri Nazlı, Kadire, Kadışeh ve Hava
15. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır Ahmet Oğlu Emin ve Zevcesi Selime, Mahdumu Hüseyin ve Hasan
16. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hasan Kahya Oğlu Emin ve Zevcesi Zeynep
17. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hüseyin Oğlu Abdülkadir ve Zevcesi Ayşe, Oğlu Ahmet
18. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bozdağlı İsmail Oğlu Ahmet ve Zevcesi Nazlı, Mahdumu Ramazan, Kerimesi Hatice, Validesi Fatma
19. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hatip Ali Oğlu Hasan, Validesi Fatma, Biraderi Fatma
20. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır İsa Oğlu Mehmet, Hemşiresi Kadriye ve Emine
21. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çırak Osman Oğlu Süleyman ve Zevcesi Aşire, Üvey Mahdumu Kamil, Kerimesi Hatice
22. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Emin Oğlu Abdullah, Kerimesi Ayşe
23. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Alaca Mehmet Oğlu Ahmet ve Zevcesi Fatma, Mahdumları Kadir ve Osman, Kızı Nazife
24. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Yaşar Oğlu Abdullah ve Zevcesi Arife, Oğlu Mehmet
25. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Muhacir Halil Oğlu Recep ve Zevcesi Safiye, Mahdumları Raif, Adil, Ahmet ve İsmail, Kerimesi Nazlı
26. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mehmet Ali Oğlu Kamil ve Validesi Nazlı
27. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mükellef Ali Oğlu Kerim ve Zevcesi Kadire, Kerimesi Fatma ve Hatice
28. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır Mehmet Oğlu Mahmut ve Zevceleri Saliha ve Hatice, Kerimesi Hatice, Üvey Kızı Rahime
29. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Alaca Mehmet Oğlu Salih Ve Zevcesi Saliha
30. Drama Karaca Kariyesi Mübadili İsmail Oğlu Recep ve Zevcesi Hayriye, Mahdumu Emin, Kerimeleri Hava, Ayşe ve Fatma
31. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Salih Mehmet Oğlu Hüseyin ve Zevcesi Hava
32. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Gornovalı İsmail Oğlu Bayram ve Zevcesi Kadire, Kerimesi Nefise
33. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır Ahmet Oğlu Mustafa ve Zevcesi Ayşe
34. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır Hüseyin Oğlu Şaban ve Zevcesi Ayşe, Kerimeleri Hava ve Fatma
35. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bozuk Ahmet Zevcesi Nesli, Kerimeleri Hatice ve Nazlı
36. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mehmet Ağa Oğullarından İlyas Oğlu Ahmet ve Zevcesi Feride, Kerimesi Hatice, Mahdumu Mustafa
37. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Ali Oğlu Bayram ve Zevcesi Fatma, Kerimeleri Esmе ve Hatice
38. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Sadık İlyas Oğlu Ahmet ve Validesi Nardane
39. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Sadık Mehmet Oğlu Hasan ve Zevceleri Zekiye ve Hava
40. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Molla Abdülkadir Oğlu Adil, Validesi Nazife, Hemşiresi Arife
41. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mehmet Ağa Oğlu Hasan Ağa ve Zevcesi Esmа, Torunu Mustafa

42. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Sadık Mehmet Oğlu İsmail, Hemşiresi Haşire, Büyük Validesi Esmâ
43. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Emin Ağa Oğlu Hasan Elmas, Biraderleri Kamil, Niyazi ve Kerim, Validesi Ayşe
44. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Kirmancı Oğullarından Yaşar Oğlu Ahmet ve Zevcesi Hava, Mahdumları Osman ve Hüseyin, Kerimesi Gasine
45. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bozuk Ahmet Oğlu Mustafa ve Zevcesi Fatma, Kerimesi Sıdika, Diğer Zevcesi Zekiye
46. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Muhacir Halil Oğlu Mehmet ve Zevcesi Asiye, Mahdumu Salih
47. Drama Karaca Kariyesi Mübadili İsmail Kızı Refie, Kerimesi Fatma
48. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mükellef Hüseyin Oğlu Ahmet ve Zevcesi Fatma, Mahdumları Mustafa, Recep, Abdülkadir ve Hasan
49. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Şaban Osman Oğlu Mehmet ve Zevcesi Arife
50. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hacı Mustafa Oğlu Salih ve Zevcesi Aşire, Kerimesi Safade, Mahdumları Ahmet, Emin ve Hüseyin
51. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hacı Abdullah Oğlu Emin ve Zevcesi Hatice, Kerimesi Hava
52. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır Mehmet Oğlu Ahmet ve Zevcesi Hatice, Kerimesi Ayşe
53. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır Yaşar Oğlu Mustafa ve Zevcesi Nazife, Biraderi Kadir
54. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Abdülkadir Zevcesi Selime, Kerimesi Hatice, Mahdumu Mustafa
55. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Kıpti Demir Ahmet Oğlu Ahmet ve Zevcesi Mümine ve Üvey Mahdumu Abdülkadir
56. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Muratçıklı Hüseyin Oğlu Mehmet ve Zevcesi Nesli, Kerimeleri Server ve Fatma, Üvey Oğlu Mahmut, Kayın Validesi Dudu
57. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mümin Oğlu Selahattin ve Zevcesi Atike
58. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bayraktar Hasan Oğlu Mehmet ve Zevcesi Fatma, Kerimesi Fatma
59. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bozuk Emin Oğlu Kamil ve Zevcesi Şefike, Mahdumu Emin
60. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hasan Oğlu Ferhat, Mahdumları Hüseyin, Nuri ve Ahmet, Kerimesi Fatma
61. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bayvali Hüseyin Oğlu Kadir, Biraderi Hüseyin
62. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Emin Mahmut Oğlu Mehmet, Biraderi Hüseyin, Hemşiresi Safde, Validesi Hatice
63. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Yaşar Oğullarından Abdullah Oğlu Ahmet ve Zevcesi Fatma, Kerimesi Esme
64. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Yaşar, Zevcesi Rukiye, Mahdumu Ali, Kerimeleri Kadire ve Hatice
65. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mükellef Mehmet Oğlu Hüseyin ve Zevcesi Hatice, Kerimesi Azize ve Nazlı, Mahdumu Mahmut
66. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Şaban Oğlu Osman ve Zevcesi Fatma, Mahdumu Hasan, Kerimesi Fatma
67. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Hacı Ahmet Oğlu Rasim ve Zevcesi Fatma, Mahdumu Emin
68. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Yaşar Oğullarından Abdullah Oğlu Hüseyin, Biraderi Rıza, Validesi Feride
69. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Emin Ağanın Mustafa Oğlu Süleyman ve Hemşiresi Nazlı
70. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Mükellef Mehmet Oğlu Ali ve Zevcesi Mümine, Torunu Fatma

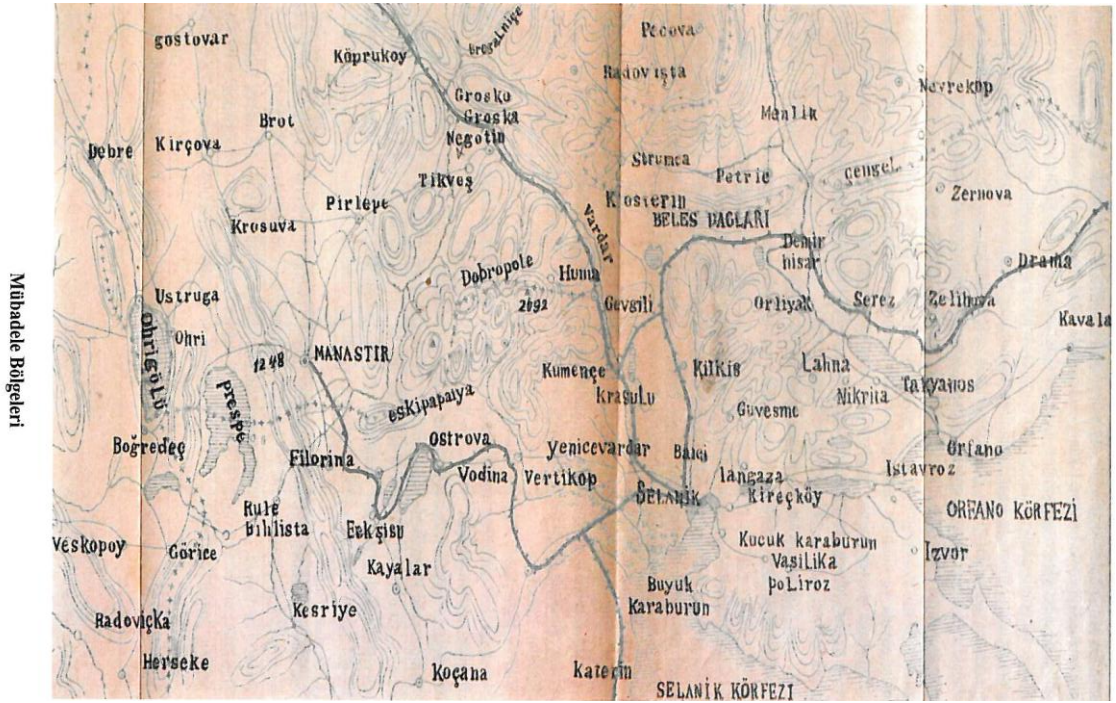
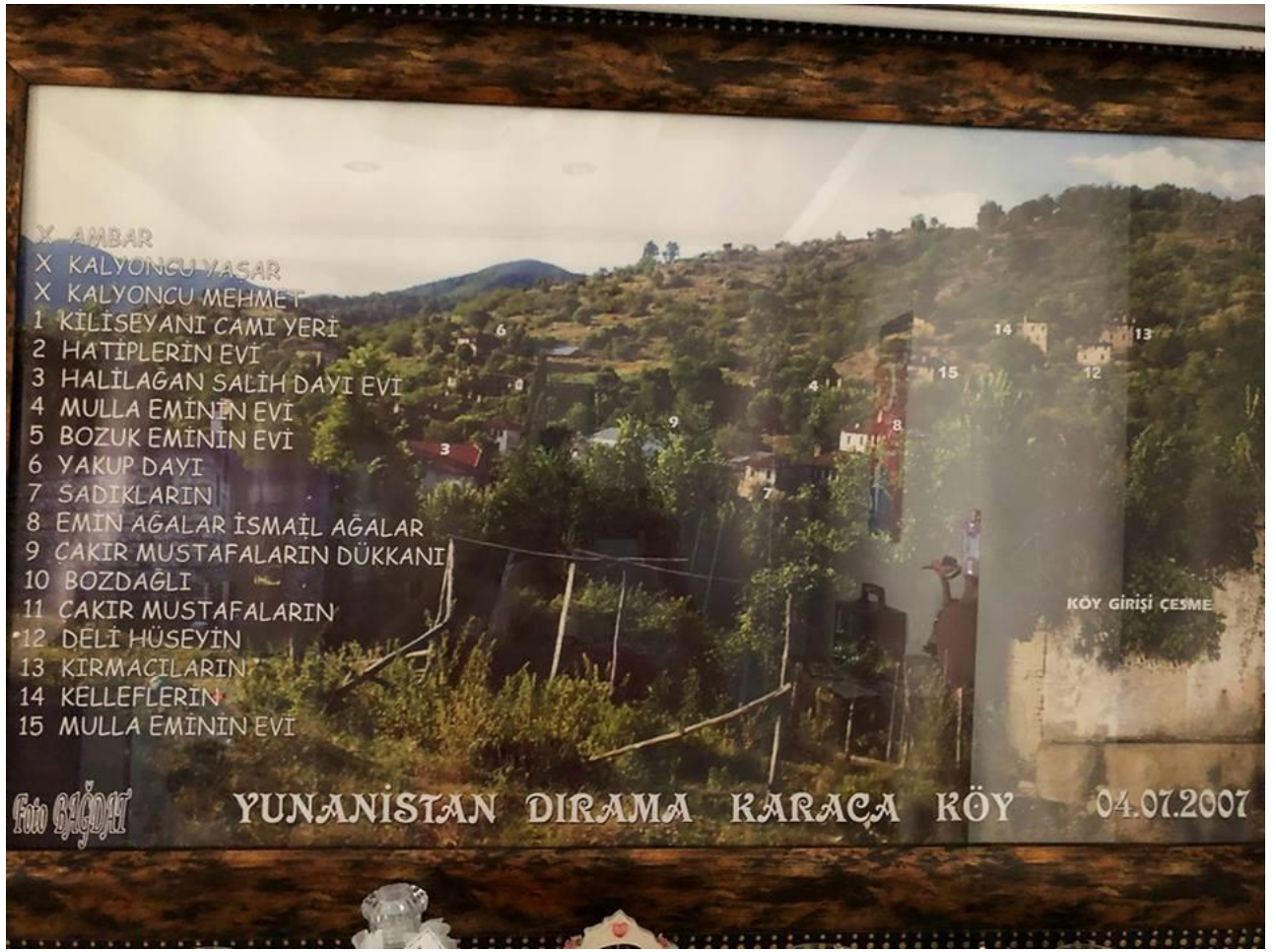
71. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Memeda Hasan Oğlu Emin ve Zevcesi Sıdka, Kerimesi Fatma
72. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Ahmet Oğlu Emin, Amcazade Kadir, Kızı Hatice
73. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bayraktar Hüseyin Oğlu İsmail ve Hemşiresi Hasan
74. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çakır Ali Zevcesi Nefise, Kerimeleri Ayşe ve Fethiye
75. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Bayraktar Ahmet Oğlu Kadir, Biraderi Hasan
76. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Gornovalı Hüseyin Oğlu Hasan ve Zevcesi Esmе, Kerimesi Nazife, Üvey Mahdumu Hasan
77. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Deli Hüseyin Oğullarından Abdülkadir Oğlu Hüseyin ve Zevcesi Nefise, Hemşiresi Ayşe
78. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çırak Hüseyin Oğlu Hasan ve Zevceleri Kadime ve Fatma, Kayınpederi Osman
79. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Kırmacı Ahmet Oğlu Salih
80. Drama Karaca Kariyesi Mübadili Çavuş Nazif Oğlu Elmas

EK 2. Mübadele İle İlgili Resimler

Selanik Genel Görünüm

Mübadiller Samsun İskelesine Çıkarlarken

Souvenir de Samsoun

Samsun Görünümü

DERECİK, ESKİ EVLER

DERECİK, ESKİ ÇEŞME

Nazlı ALTIN

NAZLI ÇINAR

ALİ YAŞAR

DERECİK: TÜTÜN BALYALARI SATIŞA HAZIR

GÜNÜMÜZ DERECİK MAHALLESİNDEN GENEL GÖRÜNÜM

